

RIALLADES A L'ESPAI CORBERÓ. Apunts personals i històrics.

Per Josep Florenza i Brillas. Estiu 2023.

El conegut escultor i artista Xavier Corberó i Olivella (1935-2017) va tenir una llarga trajectòria vital i creativa al nostre municipi. Membre d'una família d'industrials, ell va ser l'ànima artística d'aquesta.

Va arribar al nostre poble a finals de la dècada dels anys 50 instal·lant-se al Raval de Sant Mateu, on va comprar dues petites cases veïnes d'aquell indret. Una feia de magatzem de materials on tenia el taller. L'altra era la seva residència. Un indret atractiu que va anar construint, segurament amb gran afecte. Però l'any 1966, els veïns del Raval van rebre la mala notícia de què les seves cases estaven afectades per la futura construcció de l'autopista AP-7, fet que conduí a què fossin totes expropiades i enderrocades l'any 1968. Cadascú es va haver d'espavilar. En un període curt de dos anys totes aquelles famílies van patir amb amargor haver de marxar de casa seva, fet que implicà que els afectats cerquessin solucions al seu domicili i residència habitual.

En aquell mateix període curt de dos anys jo era un nen petit, entre vuit i deu anys. El que va passar ho vaig viure en primera persona, m'ho explicaren posteriorment de diferents maneres diverses persones i vaig poder matisar-ho amb fonts diverses. En aquells moments la meua família, els meus pares i tietes en concret, van patir una crisi econòmica molt greu que va motivar la venda de la casa pairal familiar: Can Cargol. El pare tenia una hipoteca que afectava tota la casa i finca on vivíem, i les tietes foren les avaladores d'aquell préstec. Però pels motius que sigui no la varen poder afrontar en aquells moments. Can Cargol estava composta per dues cases: la casa pairal, on vivien les tietes, i la masoveria, on vivíem amb els pares.

Dècada dels anys 60. Sostres de les masies de la Sagrera: Can Bielet, Can Cargol, Cal Rovira, Cal Teio, etc. Fotografia feta des del campanar. AMEL Reg 4400. Col·lecció L'Abans, cedida per Montserrat Astorch Brillas. Autoria desconeguda.

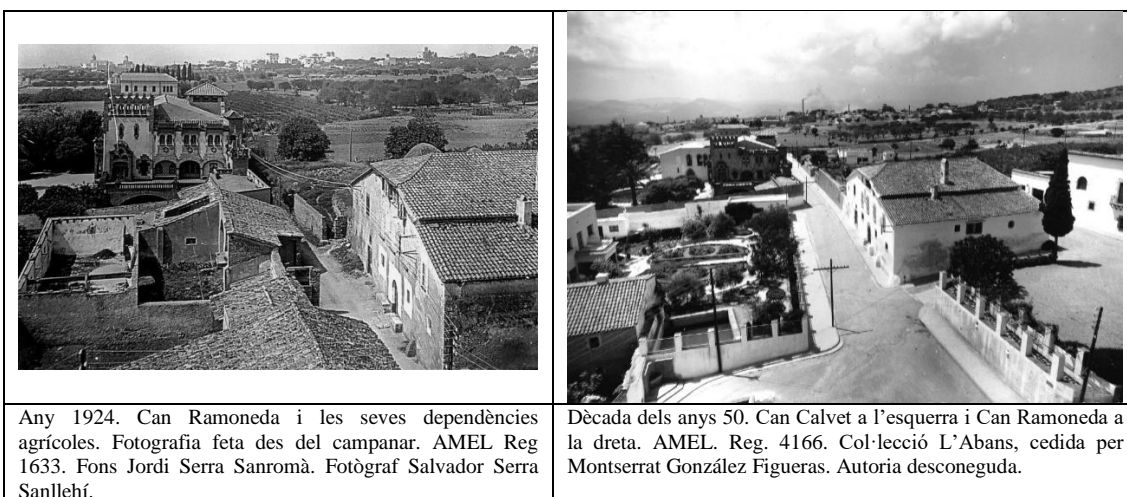
Dècada dels anys 60. Can Cargol, la rectoria i la parròquia d'Esplugues. Les cases no tenien enfiladisses per les parets. A la dreta el carreró tancat que duia a l'antiga església i cementiri parroquial. AMEL. Reg 4048. Col·lecció L'Abans, cedida per Antonio Fuentes. Autoria desconeguda.

Però un bon dia aparegueren uns càrrecs tècnics de l'Ajuntament a fer una inspecció de la casa pairal. Després de fer la inspecció, els comunicaren a les meves tietes que la teulada de la casa estava en perill d'esfondrar-se i la casa amenaçava ruïna. Ells eren conscients que les obres eren molt cares i que eren coneixedors de la greu situació econòmica que patia la família. Però ells

coneixien una persona que els podria comprar la casa. Ja podeu imaginar qui era el comprador: En Xavier Corberó.

La situació d'angoixa s'agreuà i es feu més complicada. Però va ser la solució. Malvendre, pagar, marxar de casa per anar a viure a un pis. Les tietes foren les que veneren la casa pairal i afrontaren el cop. En aquest període de temps va morir l'oncle-avi, l'historiador Mossèn Esteve Carbonell. I tot va anar a mal borràs. La masoveria es vengué set anys més tard. Els serveis tècnics "conduïren" a l'artista a un indret privilegiat, rústic i bell. Una sortida o solució per a tothom, amb components emocionals amargs.

D'aquesta manera s'inicià l'arribada de l'artista que va transformar el barri. Primer va comprar la casa pairal de Can Cargol, 1968. L'any 1974 va comprar la masoveria de Can Cargol. L'any 1978 va comprar Can Bielet i a mitjans dels anys 80 va comprar Can Calvet, on hi ha l'anomenat Espai Corberó. Entre Can Cargol i Can Bielet hi havia un antic carreró sense sortida que també fou integrat a les seves propietats. Aquell carreró era l'entrada a l'antic cementiri parroquial i església, quan s'anomenava al carrer Camí de La Rectoria. També va llogar durant un temps espais de Cal Teio i Can Ramoneda. En aquells vint anys el veïnat que vivia en aquelles cases va anar marxant. Va forjar un gran patrimoni buit de gent, sense veïns.

En un article aparegut a la revista de l'Ajuntament El Pont, es feu ressò de l'origen d'aquest espai arquitectònic i la seva posterior evolució fins a l'actualitat. En aquell article s'esmentava que l'Espai Corberó abans havia estat "La casa dels cecs". Això cal matisar-ho seriosament. Durant quatre-cents anys varen ser les dependències agrícoles de Can Ramoneda. L'any 1928, al morir l'última hereva de la nissaga Ramoneda, Manuela Ramoneda Munner, ho deixà tot en herència a un nebot seu, de la família del seu marit Gaspar Calvet Mas. Els Calvet, després de la Guerra Civil, enrunaren les dependències agrícoles i s'edificaren una casa moderna, funcional, enjardinada i bella, coneguda com a Can Calvet. Vers l'any 1970 la veneren a l'ONCE, anomenant-la "Escola de Cecs Joan Amades", però legalitzant-la al Registre de la Propietat com a "Casa dels Cecs". A finals de la dècada dels anys 80, l'escola Joan Amades va

marxar per ubicar-se a la Carretera d'Esplugues, al barri de Pedralbes de Barcelona. Poc després la va comprar en Xavier Corberó. Avui en dia aquesta escola es troba a la Plaça d'Espanya de Barcelona.

Imatge actual de l'antic carreró que duia a l'antic cementiri parroquial i a l'església. Sempre es mantingué buit i net fins a finals dels anys 70. Fotografia actual feta per l'autor de l'article.

En Xavier Corberó fou un artista polifacètic i multidisciplinari. Però principalment és conegut, sobretot a l'estranger, per les seves escultures, pintura, joieria, etc. Entre aquestes habilitats, va actuar, per tant, com a urbanista amb les seves obres arquitectòniques. Durant aquells vint anys que anà comprant una masia rere l'altra es feu propietari d'un bon nombre de cases del nucli històric del poble o Sagrera. I des de l'inici de la seva arribada va començar a crear, remodelar i transformar, amb encerts i desencerts, el seu entorn.

Feu d'un espai agrari i rural, un espai rústic, bucòlic, artístic, eclèctic, ombrívol i verd, on allò modern es dissol amb allò antic, creant una gran harmonia i bellesa. I aquí rau el mèrit de la seva obra arquitectònica. Potser sense ell s'hagués anat ensorrant tot... i prou que ho fa!

Des de la seva arribada fins al final de la seva vida va actuar, a l'hora de fer edificacions, amb una gran prepotència. Ell feia les construccions, creava i aixecava murs, arcades, cúpules, ensorrava fonaments o soterranis. On fos creava... sense permís de l'Ajuntament... Aixecava, foradava, teixia noves lcàries. I l'Ajuntament sempre va fer els ulls clucs, li concedí sempre el beneplàcit. Malgrat les queixes d'alguns veïns, mai se li va fer desconstruir o enderrocar res. Va transformar les masies en espais visionaris de fantasia i bellesa. La seva norma era la creació, no tenia límits. Potser el conjunt d'arcades que s'enfilen amunt i amunt sense fi, a l'Espai Corberó, hauria pogut estar coronat amb una campana, competint absurdament amb la Parròquia.

Va morir de gran, amb vuitanta-un anys, havent fet una obra insigne. Amb l'activitat creativa de l'artista es generaven beneficis que permetien costejar aquest gran patrimoni. Però un cop mort l'artista s'acabaren les fonts tradicionals d'ingressos. Tot això ho heretà la vídua i la filla. I aquestes han posat en venda el patrimoni a un preu elevat. Una part de la seva propietat l'ha comprat l'Ajuntament

L'Espai Corberó ara és de l'Ajuntament. Un Ajuntament que mai va aturar els peus a un home que va fer el que va voler. La pregunta és si els altres contribuents d'aquesta nostra ciutat podien i poden fer el mateix, edificar lliurement, amb un criteri subjectiu, "anormatiu". D'aquí ve la "riallada" pregona que se sent des del fons de l'Espai Corberó, ara que el sostre de la casa pairal de Can Cargol està ensorrat de veres, cinquanta anys després. Ell va entrar de

la mà de l'Ajuntament al barri, sempre va fer el que va voler. I al final l'Ajuntament li comprà. Des d'allà on sigui deu riure plenament, a riallades.

El sostre de Can Cargol s'ha ensorrat, ara de debò. Les antigues masies, fetes de tàpia i pedra, no tenien enfiladisses i arbres arrapats a les seves parets ja que creixerien dins d'elles. Aquest va ser un greu error del paisatgista urbà, deixar que la vegetació creixés ufanosa per les seves façanes. Aquestes hores, englantines i d'altres enfiladisses han crescut, arrelat i estès arreu, fins arribar a les teulades. Un cop allí han continuat estenent-se i desenvolupant vigorosament la seva força per sota les teules i bigues de fusta. I aquest ambient ombrívol, natural i frondós d'una matèria viva ha arrelat ensorrant-la ja fa un any. I allà segueix, capcot, plorant la seva fi.

Rèquiem pel patrimoni històric d'un poble.

La transformació i desaparició progressiva dels edificis de l'anomenada Sagrera, com els d'altres indrets del municipi, deixant-los perdre de diferents maneres, és una constant. Molta gent es pregunta si l'Ajuntament té un veritable interès per conservar el patrimoni històric.

Tenim constància que sí que té un gran interès per urbanitzar, amb grans edificis moderns, tot solar no edificat del municipi o bé allà on hi havia una indústria abandonada fa anys. Des dels límits externs del municipi, de forma concèntrica endins, s'estan aixecant grans gegants, que conjuntament amb les de les poblacions veïnes de Barcelona, L'Hospitalet, Cornellà i St. Joan Despí, podem veure definitivament vers l'any 2030, una ciutat vorejada de monstruoses edificacions, cares i allunyades de la identitat que havia tingut el poble, avui ciutat.

I aquest model de ciutat modern que s'està projectant, un model plenament integrat dins de la gran Regió Metropolitana de Barcelona i a la seva zona alta, no té cap interès pel patrimoni històric. Això és palès. I hem pogut veure el que ha passat en moltes edificacions que no es rehabiliten, que poc a poc es deixen malmetre, primer pels marges de la finca, després per l'ensorrament de la teulada, i definitivament, la seva requalificació. Aquest és el cas de Ca l'Esteve, Ca n'Oliveras, Can Cargol, i molts d'altres que estan en aquest procés. El nostre poble aviat serà irreconeixible.